

INSTRUKCJA DOTYCZĄCA BEZPOŚREDNIEGO PRZYGOTOWANIA DO SAKRAMENTU MAŁŻEŃSTWA

Kościół uważa służbę małżeństwu i rodzinie za jedno ze swoich najważniejszych zadań. Dlatego przez nauczanie i ustawodawstwo, stoi na straży ich świętości oraz wspiera przymierze małżeńskie, które nasz Pan Jezus Chrystus podniósł do godności sakramentu. Wyrazem tej troski jest zapewnienie wiernym właściwego przygotowania do małżeństwa. Zgodnie z obowiązującą doktryną duszpasterską oraz przepisami prawa powszechnego i partykularnego, przygotowanie to przebiega w trzech etapach:

Przygotowanie dalsze. Obejmuje ono formację duchową i katechetyczną dzieci i młodzieży, która ukazuje małżeństwo jako prawdziwe powołanie, a zarazem chrześcijańskie posłannictwo. Miejscami tego przygotowania są rodzina, szkoła i parafia.

Przygotowanie bliższe. Ma ono miejsce w okresie narzeczeństwa. Ten etap przygotowania do życia rodzinnego polega na inicjacji narzeczonych do sakramentu małżeństwa, tak aby pogłębili swoją wiedzę w zakresie problematyki rodzinnej i mogli dobrze rozpocząć wspólne życie.

Przygotowanie bezpośrednie. Rozpoczyna się od momentu spotkania narzeczonych z duszpasterzem w kancelarii parafialnej, a kończy zawarciem sakramentu małżeństwa. Ma ono na celu przeprowadzenie egzaminu narzeczonych, wymaganego prawem kanonicznym oraz zapoznanie ich z obrzędami liturgicznymi. To przygotowanie powinno odbywać się w parafii narzeczonej lub narzeczonego. Odpowiedzialność za jego przeprowadzenie spoczywa na proboszczu parafii, nawet jeśli deleguje on do tej czynności wikariusza lub innego kapłana dopuszczonego przez biskupa do posługi w diecezji.

Ojciec święty Franciszek w posynodalnej adhortacji „*Amoris Laetitia*” stwierdził: „Istnieje wiele uprawnionych sposobów organizowania bezpośredniego przygotowania do małżeństwa, a każdy Kościół lokalny rozezna, który z nich jest najlepszy, zapewniając odpowiednią formację, która jednocześnie nie zniechęci młodych do sakramentu” (nr 207).

Niniejsza instrukcja, odpowiadając na wskazanie papieża Franciszka, określa zasady bezpośredniego przygotowania do sakramentu małżeństwa w Diecezji Sandomierskiej. Przypomina ona, że jego celem jest przygotowanie narzeczonych do świadomego złożenia przysięgi małżeńskiej, owocnego przeżycia liturgii sakramentu małżeństwa oraz do życia rodzinnego. Instrukcja wskazuje również właściwą formę realizacji katechizacji przedślubnej.

Przygotowanie bezpośrednie do sakramentu małżeństwa

Przygotowanie to składa się z czterech etapów:

1. Spotkanie z duszpasterzem w kancelarii parafialnej,
2. Katechizacja przedślubna,
3. Spotkanie w Parafialnej Poradni Rodzinnej,
4. Spowiedź przedślubna,

Uwzględniając realia Diecezji Sandomierskiej, etap przygotowania bezpośredniego do małżeństwa powinien przebiegać w następujący sposób:

1. Spotkanie narzeczonych z duszpasterzem w kancelarii parafialnej

1.1. Pierwsze spotkanie z kapłanem, o charakterze zapoznawczym i informacyjnym, powinno mieć miejsce przynajmniej pół roku przed ślubem. Duszpasterz, który musi być kapłanem dopuszczonym przez Biskupa do posługi w Diecezji, powinien przy tej okazji zorientować się odnośnie poziomu życia narzeczonych oraz ustalić z nimi datę ślubu.

Zobowiązany jest on również poinformować narzeczonych o konieczności dostarczenia przynajmniej na trzy miesiące przed ślubem następujących dokumentów: metryki chrztu wystawionej nie wcześniej, niż 6 miesięcy od daty ślubu (nie dotyczy ochrzczonych w parafii, gdzie prowadzone są czynności urzędowe), ostatniego świadectwa katechizacji szkolnej, zaświadczeń ukończonego kursu przedmałżeńskiego, odbycia dnia skupienia i trzech spotkań w Poradni Życia Rodzinnego oraz w przypadku zawierania małżeństwa konkordatowego, ważnego zaświadczenia z USC o braku okoliczności wyłączających zawarcie małżeństwa (3 egz.). Umożliwi to przeprowadzenie egzaminu przedślubnego oraz sporządzenie kanonicznego protokołu badania narzeczonych i innych wymaganych dokumentów.

W sytuacji kiedy narzeczeni lub jedno z nich nie byli jeszcze bierzmowani, duszpasterz powinien pomóc im przygotować się do przyjęcia tego sakramentu oraz skierować ich do parafii, w której mogą go przyjąć.

Jeżeli w trakcie badania kanonicznego okaże się, że małżeństwo pragnie zawrzeć osoba nieochrzczona, ale gotowa na przyjęcie chrztu lub osoba ochrzczona niewprowadzona w życie eucharystyczne, to należy ją skierować do diecezjalnego centrum katechumenatu.

Jeśli jedno z narzeczonych lub oboje nie uczęszczali na szkolną katechezę, wówczas należy udostępnić im pomocne materiały z dziedziny wiedzy religijnej (np.: „Katechizm dla dorosłych”, „Kompendium Katechizmu Kościoła katolickiego”, „Katechezy o sakramentach” t.1-2 itd.) na podstawie których duszpasterz przeprowadzi egzamin. Jego wyniki powinny zostać potwierdzone zaświadczeniem, które następnie należy załączyć do aneksu protokołu przedślubnego. Przypomina się, że świadectwo maturalne z religii oraz inne dokumenty potwierdzające katechizację szkolną, nie zwalniają z obowiązku odbycia kursów przedmałżeńskich.

1.2. W czasie kolejnych spotkań duszpasterz powinien podjąć z narzeczonymi rozmowę dotyczącą sakramentalności małżeństwa, a także problematyki etycznej, szczególnie jeśli chodzi o katolicką etykę małżeńską. Ma ich również zachęcić do odbycia dwóch spowiedzi przedślubnych, uwypuklając bardziej aspekt duchowy niż formalny sakramentu pokuty. Rozmowa duszpasterska powinna dotyczyć jednocześnie kwestii związanych z przebiegiem ceremonii ślubu. Należy zatem wstępnie omówić liturgię ślubną, zwracając uwagę narzeczonych na symbolikę znaków i obrzędów sakramentu małżeństwa, jak również na właściwy dobór oprawy muzycznej (w czasie liturgii niedopuszczalne są świeckie pieśni oraz inne tego typu kompozycje) oraz odpowiedni strój nowożeńców. Warto zaproponować narzeczonym, aby zachęcili swoich najbliższych, członków rodziny, świadków, przyjaciół do czynnego udziału w liturgii poprzez lekturę lekcji mszalnych, śpiew psalmu, czy przeczytanie wezwań modlitwy powszechnej.

Szczególnie wnikliwie należy podejść do badania kanonicznego, które powinno być przeprowadzone przynajmniej na trzy miesiące przed ślubem. Ma ono prowadzić do wyeliminowania ewentualnych niejasności i pozyskania pewności, że związek ten jest zawierany świadomie, dobrowolnie i że nie zachodzą żadne przeszkody kanoniczne. Stąd tak ważne jest zachowanie odpowiedniej formy badania, polegającej na rozmowie z każdym z nupturientów osobno. Jednocześnie przypomina się, że w zapowiedziach wygłaszanych na ambonie lub wywieszanych w gablocie nie wolno podawać do publicznej wiadomości dokładnego adresu zamieszkania nupturientów.

2. Katechizacja przedślubna

Katechizacja przedślubna, nazywana potocznie kursami przedmażeńskimi, powinna odbywać się w ośrodkach dekanalnych oraz w większych parafiach dekanatu. Za jej organizację i koordynację odpowiadają księża dziekani, współpracujący ściśle z Wydziałem Duszpasterstwa Małżeństw i Rodzin Kurii Diecezjalnej oraz z dekanalnymi duszpasterzami rodzin. Częstotliwość kursów w dekanacie zależy od ilości zgłoszonych nupturientów. W jednym spotkaniu nie powinno brać udział więcej niż 20 par narzeczonych.

Zaleca się, aby narzeczeni uczestniczyli w kursach organizowanych we własnej parafii lub w dekanacie, do którego dana parafia należy. Jeśli jednak wyraziliby oni wolę odbycia kursu w innym miejscu, nie należy stwarzać im przeszkód. Zaświadczenie wydane na zakończenie kursu powinno zawierać informacje o tematyce spotkań i obecności na nich danego uczestnika. Duszpasterz odpowiedzialny za dopuszczenie do sakramentu małżeństwa, ma dołączyć taki dokument do aneksu protokołu przedślubnego razem z dowodem odbycia dwóch spowiedzi przedślubnych i spotkań z doradcą życia rodzinnego.

Programy kursów przedmażeńskich organizowanych na terenie diecezji, powinny posiadać akceptację Kurii Diecezjalnej w Sandomierzu.

Zespół prowadzący katechizację przedślubną ma być złożony z duszpasterza, doradcy życia rodzinnego oraz innych świeckich, najlepiej par małżeńskich, odpowiednio do tego przygotowanych np. przez Studium Życia i Rodziny, ukończone studia z zakresu rodziny, specjalne kursy organizowane w diecezji, formację we wspólnotach religijnych. W każdej parafii powinna być przynajmniej jedna para małżeńska, współpracująca stale z duszpasterzami. Godnym polecenia jest wprowadzenie regularnych modlitw za parafian przygotowujących się do zawarcia małżeństwa.

Osoby, które w czasie nauk przedmażeńskich przekazują naukę Kościoła dotyczącą małżeństwa i rodziny, mają obowiązek posiadania misji kanonicznej udzielonej przez Biskupa Sandomierskiego. Mogą ją otrzymać tylko ci, którzy są katolikami, wyróżniają się głębokim życiem religijnym prowadzonym zgodnie z wiarą, posiadają właściwe przygotowanie i cieszą się dobrą opinią wiernych. Misja kanoniczna udzielana jest na okres dwóch lat. Warunkiem jej przedłużenia jest udział w dalszej formacji prowadzonej przez Wydział Duszpasterstwa Małżeństw i Rodzin Diecezji Sandomierskiej. O przyznaniu misji kanonicznej występuje do Wydziału Duszpasterstwa Małżeństw i Rodzin proboszcz parafii, w której osoby te podejmują katechizację narzeczonych.

Zachęca się, aby pielęgnować tradycję zaręczyn, zawieranych w gronie rodzinnym przynajmniej pół roku przed planowanym ślubem. Mają one głęboki sens duszpasterski i osobisty.

2.1. Podstawa programowa katechizacji przedślubnej

Kursy przedmałżeńskie powinny obejmować tematy realizowane w następującym zakresie:

1. Kim jest dla mnie Jezus Chrystus – Kościół – wiara?
2. Skąd się wziął sakrament małżeństwa?
3. Dlaczego i jak się spowiadać?
4. Chrzest dzieci jako konsekwencja chrześcijańskiego małżeństwa.
5. Zakochanie a miłość – tymczasowe uczucie a trwała decyzja.
6. Moralność życia małżeńskiego.
7. Kształtowanie życia małżeńskiego.
8. Kryzysy i konflikty małżeńskie.
9. Znaczenie małżeństwa sakramentalnego.
10. Treść i ważność obrzędu i przysięgi małżeńskiej.

Wymieniona wyżej tematyka spotkań obowiązuje w całej diecezji, czego należy bezwzględnie przestrzegać. Ważne jest także, aby narzeczeni w Diecezji Sandomierskiej byli objęci tym samym programem formacyjnym.

2.2. Formy przygotowania do sakramentu małżeństwa

2.2.1. Forma zwyczajna

Przygotowanie to obejmuje dziesięć cotygodniowych spotkań, według powyżej wskazanych tematów. Po ich zakończeniu uczestnicy powinni wziąć udział w dniu skupienia, który jest okazją doświadczenia Miłosierdzia Bożego w Sakramencie Pokuty i Eucharystii, a także pozwala na osobistą modlitwę i refleksję.

Realizacja programu kursu przedmałżeńskiego powinna uwzględnić takie formy oddziaływania, jak konferencje, praca w grupach lub w parach narzeczonych w zależności od podejmowanego tematu, świadectwo małżonków oraz zadanie domowe inspirujące do pracy nad sobą. Pary małżeńskie i wszelkie inne osoby posługujące podczas kursów i dni skupienia dla narzeczonych powinny otrzymać ze strony organizatorów (dziekan, proboszcz itd.) odpowiednie do ich zaangażowania i pracy wynagrodzenie. Sami uczestnicy kursu nie wnoszą natomiast żadnej opłaty. W wyjątkowych i uzasadnionych wypadkach powyższy program można zrealizować w wymiarze 5 tygodni, łącząc dwa tematy podczas jednego spotkania, po uzyskaniu zgody Kurii Diecezjalnej.

2.2.2. Forma nadzwyczajna

Ma ona charakter wyjątkowy i jest dopuszczalna w przypadku, gdy narzeczeni z uzasadnionych powodów, takich jak zamieszkiwanie poza granicami kraju lub w różnych miastach, specyficzny rodzaj pracy itd., nie mogą uczestniczyć w formie zwyczajnej katechizacji przedślubnej. Zgodę na uczestniczenie w kursie przedmałżeńskim w formie nadzwyczajnej wydaje każdorazowo, dla poszczególnych nupturientów Wydział Duszpasterstwa Małżeństw i Rodzin Diecezji Sandomierskiej.

Sposób realizacji formy nadzwyczajnej

Kurs przedmałżeński składa się z dwóch trzydniowych cykli, które odbywają się w odstępie dwóch tygodni. Rozpoczyna się w piątek po południu, a kończy do południa w niedzielę Mszą Świętą. Na zakończenie drugiego cyklu ma miejsce dzień skupienia. Warunkiem otrzymania zaświadczenia o ukończeniu kursu jest obecność we wszystkich zajęciach.

Warunki realizacji formy nadzwyczajnej

Ośrodki duszpasterskie chętne do prowadzenia katechizacji przedślubnej w formie nadzwyczajnej, zgłaszają swój akces do Kurii Diecezjalnej, prosząc o pozwolenie na realizację tego rodzaju zadania.

Program, według którego prowadzona jest forma nadzwyczajna katechizacji narzeczonych, powinien liczyć minimum 10 godzin konferencji i 10 godzin warsztatów, zawierać kilka świadectw małżonków oraz kończyć się dniem skupienia.

Ilość uczestników nie może przekroczyć 20 par. Praca warsztatowa powinna odbywać się w grupach skupiających maksymalnie 7-8 par.

2.2.3. Wyjątkowe wypadki

W uzasadnionych wypadkach, gdy nie istnieje możliwość odbycia kursu przedmałżeńskiego, proboszcz za zgodą Wydziału Duszpasterstwa Małżeństw i Rodzin zobowiązany jest w sumieniu do przygotowania kandydatów poprzez osobiste rozmowy, podaną lekturę oraz weryfikację wiedzy. Takie przygotowanie powinno być również potwierdzone zaświadczeniem, dołączonym następnie do protokołu przedślubnego.

3. Spotkania w Parafialnej Poradni Rodzinnej

Wszyscy narzeczeni zobowiązani są do odbycia przed ślubem, co najmniej trzech spotkań w Poradni Życia Rodzinnego. Należy poruszyć na nich następujące tematy:

1. Sakramentalna miłość małżeńska (cele małżeństwa - miłość i jedność, budowanie więzi małżeńskiej, świętość życia).
2. Godność miłości małżeńskiej (odpowiedzialne rodzicielstwo, rozpoznawanie płodności, szkodliwość i niedopuszczalność antykoncepcji i innych środków poronnych).
3. Znaczenie metod naturalnego rozpoznawania płodności (ćwiczenia w wyznaczaniu płodności).

Pierwszy kontakt narzeczonych z poradnią powinien mieć miejsce w ramach kursu przedmałżeńskiego. Należy wówczas przedstawić ogólną naukę o zasadach moralnych i podstawach biologicznych odpowiedzialnego rodzicielstwa. Kolejne trzy spotkania mają mieć charakter osobistych kontaktów doradcy z poszczególnymi parami lub indywidualnie. Doradców życia rodzinnego obowiązuje tajemnica w zakresie informacji dotyczących narzeczonych i przebiegu spotkań.

Doradcy pracujący w Poradni Rodzinnej winni posiadać misję kanoniczną, udzielaną przez Biskupa Diecezjalnego na okres jednego roku. Ich uposażenie finansowe odbywa się według zarządzenia Biskupa Sandomierskiego z 7 września 2011 r.

4. Spowiedź przedślubna

Kolejnym ważnym momentem bezpośredniego przygotowania do małżeństwa jest spowiedź przedślubna. Należy uświadomić nupturientom, że w spowiedzi tej nie chodzi o zdobycie podpisu kapłana, ale o duchowe nawrócenie i przemianę życia.

Spowiedź przedślubna powinna mieć miejsce przynajmniej dwukrotnie. Pierwszy raz narzeczeni mają ją odbyć tuż po rozpoczęciu zapowiedzi. Należy zachęcić penitentów, aby miała ona charakter spowiedzi generalnej, co pomoże uporządkować przeszłość i rozpocząć nowy etap życia. Z kolei druga spowiedź, która powinna nastąpić przed ślubem, ma umożliwić narzeczonym pełne i godziwe przeżycie ceremonii zaślubin. W sytuacji, gdy istnieje przeszkoda (wspólne zamieszkanie), narzeczeni przystępują do jednej spowiedzi bezpośrednio przed ślubem.

Niniejsza instrukcja wyznacza ramy przygotowania do sakramentu małżeństwa w Diecezji Sandomierskiej. Duszpasterze wraz ze swoimi współpracownikami mogą jednak ubogacić formację narzeczonych nowymi treściami, zawsze jednak z zachowaniem podanych powyżej zasad.

Sandomierz, 30 grudnia 2016 r. w Święto Św. Rodziny

+Krzysztof Nitkiewicz
Biskup Sandomierski

Ks. Roman Janiec
Kancierz Kurii